

Nuwe Yatı Kárální: Marlene Grooms Dëne Súlín Yatı T’á Dëne Ba Theda

Grooms dü sölágh ghay xa CBC North k’e dëne súlín yatı t’á dëne xél halnı ɾat’e.

Marlene Groom denı ɾadı-u, CBC North ts’ı *Denesuline Yatıa*¹ (Dëne Súlín Yatıe) program húlye sí xa host helı sí hét’ás ts’én seyadı ghá t’ası resdën hénı. United Nations húlye International Year of Indigenous Languages húlye núnıȳá sí, düŋghay k’e Dëne Dédłın beyadı xa núút’ágh t’á CBC t’á beyadı k’árálnı dóréltsa sí, ɾeyı ghá halnı ɾat’e.

United Nations húlye International Year of Indigenous Languages húlye núnıȳá t’á CBC ɾelk’éch’a t’ası ghá dëne xél halnı ɾeyı bası. ɾedërı hát’ú núút’á sí, ɾeyı beghá dëne yatı hanúnıle sí dëne ghá húle ɾane ɾeyı bet’á benuredı-u, tth’ı t’at’ú dëne yatı-u, t’ası halé-u, bet’á k’éjan háȳá-u tth’ı ɾelghanonelye ɾeyı harelyú ɾelts’én ɾat’e.

That’ın yatı t’at’ú dëne yatı t’áadı k’úrelyáıle dé, Marlene Grooms dëne relker xa dëne ts’én dáltı.

That’ın yatı t’á “ozone layer” snı sí, dëne yatı t’á t’at’ú ɾáadı yek’óreyáıle ɾeyı ghá rıker hılé.

Hat’e t’á CBC North ts’ı *Denesuline Yatıa* xa dëne xél halnı xa theda sí denı ɾalneth ts’én yaıtı, ɾeyı yatı ghá relker xa.

ɾeyı ɾalneth yélnı-u, “Nı kár snı ɾat’e yélnı. ɾeyı sí, ‘nı k’e ts’ér hekár” snı ɾadı.

Grooms ɾadı-u, “ȳé, ɾeyı ɾelth’ı ɾáınnı nuwenı dëne k’ıs nılȳá dé” hélesı hénı. “Beghá nánıdhër dé, nı nár t’asáne ch’á benár t’ası helchúth lát’e lu.”

Grooms, dü ɾelk’étagh ghay xa CBC xél ɾeghálana denı ɾadı-u, sexél hadı xa dëne resker ghá núdhër dé, dëne t’at’ú nánıdé sí, hát’u nánısthër hénı.

T’a ghá násthër sí, ɾeyı beghá nıtagh ...seyadı t’á yastı ɾeyı beghá nıtagh – Marlene Grooms, CBC ts’ı *Denesuline Yatıa* xa dënexél halnı theda.

ɾeyı t’at’ú ɾadı sí, t’a ghá náltı sí yúzi ɾıhı ɾat’ele, t’a ghá náltı sí té nezı benuredı xa dëne xél halnı ɾat’e, ɾeyı t’a t’á hát’ı sí “nuwenı hát’u nánıdé ɾat’e.”

Climate change snı sí hát’elu

Yezı ɾıhı húzıle -u, Grooms ɾalneth rıker-u, t’at’ú tu yuyágh helı ghá háselınnı-u, tth’ı t’at’ú nı huréyagh ɾane ghá tth’ı háselınnı hénı-u ɾalneth rekér.

“ȳeyër tth’ı ɾalneth hádı “ch’adı tth’ı hanúnıle. ɾeyı sí yunágh t’at’e háȳá ts’ıȳán ɾat’e sá.” Groom hádı. ȳeyër ɾalneth hádı, “ȳeyı climate change snı ɾats’edı sá.” Hénı.

ȳeyı ɾalneth Grooms ɾalnı-u, nerıłth’ágh t’á t’ası resdën yélnı. Náıhılt’úgh t’ası huhureldën.

¹ Because Denesuline Yatıa is a proper name I used that title, but I noted in parenthesis the proper spelling

Grooms ʔadı-u, héłł'ás ts'én beyatı ghá t'ası hureldén-u, beyatı k'ís húlí, ʔedú dáyatı sí, ʔeyı tth'ı reldén ʔane hénı.

Déne Súłıne ts'ı́áne beyatı t'á dáyałtı sí, ʔadı́ʔı ʔedzagh nén ts'ı́-u, yuwé Alberta húlye ʔeyér tth'ı-u, Saskatchewan húlye ʔeyér tth'ı-u, Manitoba húlye ʔeyér tth'ı hátı yatı t'á dáyatı húlí, nay ʔedú ráł'e hénı.

“T'a ghá násthér sí beghá nı́'agh dúwé ... seyatı t'á yastı beghá nı́'agh-u tth'ı seyatı xa sets'én nánı.” nádlógh hádı.

ʔá ʔedzagh Nén k'e Tunédhë húlye East Arm ʔeyér t'a Łutselk'é theʔá sí ʔeyér t'a néyá ʔat'e, ʔeyér dzeret'áy ʔı́łı t'á nats'ídıl,

Grooms beyatı ʔı́łı t'á dáyatı.

Denı ʔadı, “Tatthe segháy łáıle-u hásets'edı, neyatı nets'ı́le dé, t'ası nelı ʔat'éle séts'edı. T'at'ı दें nelı bek'úrejá xáıle.” Hásets'edı hénı.

Grooms ʔadı-u, dú déne yatı húle ʔane hénı. Déne goth łá beyatı k'édórelyáıle.

“Sı nısdhén-u, betı́hkuı yexél dáyałtıle t'át'e.” hénı. “Sı huli hát'e lu, nándén seskén nader déne súłn yatı t'á bexél yastıle, ʔeyı ʔetth'ı nóholthér le.”

T'olası t'ası rets'eldén xadúwıle.

Grooms ʔadı-u, nay déne beğı ʔáát'ı dáyıdhén hénı. ʔeyı that'ın yatı t'á colonialism húlye chú déne xar kúé chu t'á déne beyatı beghá dole ʔat'e. Hat'e húlí denı ʔadı-u, déne yatı benats'eldı xadúwe t'éle hénı.

Grooms dú beskén déne súłn yatı honełtén réłdzágh ʔat'e. Yexél yałtı dé, háyéłnı, “shúlyı” ʔeyı háyéłnı tó “ʔedlıs hıgha t'á” yéłnı tó dé, déne súłn yatı t'á háyehéledı.

That'ın yatı t'á háıhıłtı dé, Grooms yet's'én yałtıle.

“Bech'as hesa, hát'e t'á sets'én yaıhełtı,” hénı. ʔeyı tth'ı bet'á hurélyá.”

T'á Grooms xél radio k'e haráłnı sí, ʔeyı bélat'ın dálı, that'ın yatı t'a t'aradı háııı dáýorekér húlí denı ʔadı-u, háłıa dé, hanı ghá sexél hadı sí nay bets'ı́ t'ası húle lát'e xa hénı.

“That'ın yatı t'áııı dé, yatı húłł'áth nátsér chuıle, déne yatı t'áııı dé, ʔedú ʔat'e, “ denı hádı.

“Seyatı hát'e sí, ʔeyı beghá nı́'agh ʔat'e.”

ʔenérehtł'ıs (photos):

1. Marlene Grooms CBC North ts'ı́ *Denesuline Yatıa* k'e Déne súłn yatı t'á déne xél halnı theda ʔat'e-u, denı ʔadı-u t'ólası neyatı burıldén xadúwe t'éle hénı.
2. Grooms beyatı t'á yałtı-u Łutselk'e néyá ʔat'e, ʔeyér ʔadı́ʔı ʔedzagh Nén k'e dzeret'áy ʔı́łı t'á nıts'ídıl.